

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 372/2015-10

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 11. júna 2015 v senáte zloženom z predsedníčky Ludmily Gajdošíkovej (sudkyňa spravodajkyňa) a zo sudcov Lajosa Mészárosa a Ladislava Orosza predbežne prerokoval sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], zastúpenej advokátom JUDr. Ing. Vojtechom Čipákom, PhD., Vazovova 9/B, Bratislava, vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu ochranu nestranným a nezávislým súdom podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky, ako aj práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Trnava v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 468/2013 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDAKOVANÉ] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 24. októbra 2014 doručená sťažnosť [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ] (ďalej len „sťažovateľka“), zastúpenej advokátom JUDr. Ing. Vojtechom Čipákom, PhD., Vazovova 9/B, Bratislava, vo veci namietaného porušenia jej základného práva na súdnu

ochranu nestranným a nezávislým súdom podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a jej základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, ako aj práva na prejednanie jej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) v konaní vedenom na Okresnom súde Trnava (ďalej len „okresný súd“) pod sp. zn. 16 C 468/2013.

Sťažovateľka v sťažnosti okrem iného uvádza, že v konaní vedenom okresným súdom pod sp. zn. 16 C 468/2013 *«Vec prejednávajúca sudkyňa [REDAKOVANÉ]... porušovala všetky procesné aj hmotné práva v tejto konkrétnej veci, kde Krajský súd v Trnave v konaní č. sp. zn. 23 Cop/34/2014 predbežným opatrením zakázal dnes už bývalému manželovi sťažovateľky [REDAKOVANÉ] v záujme jej ochrany ako i ochrany celej rodiny pred násilníkom vstup do domu v [REDAKOVANÉ] na [REDAKOVANÉ] ulici [REDAKOVANÉ].*

Vyššie menovaná sudkyňa najskôr prijala uznesenie, v ktorom uložila obom stranám povinnosť vyjadriť sa, či žiadajú ústne pojednávania alebo súd môže rozhodnúť s ich súhlasom bez ústneho pojednávania. Tento súhlas obe strany súdu udelili.

Na veľké prekvapenie odrazu účastníci dostali predvolanie na pojednávanie. Je pravdou, že takým uznesením podľa zákona nie je súd viazaný a môže podľa vlastného uváženia postupovať inak.

Sudkyňa však toto konanie nad každú únosnú mieru pretahovala, pričom obzvlášť poukazujem na zrejmu tendenčnosť jej postupu v konaní.

A tak už na prvom pojednávaní, sotva môj právny zástupca povedal tri či štyri slová o tom, že Krajský súd zakázal [REDAKOVANÉ] vstup do domu, zobrala mi slovo s tým, že to nesúvisí s vecou. Pritom predmetom konania bola skutočnosť, či súd povolí do ďalšieho času vstup [REDAKOVANÉ] do predmetného domu.

Potom sa začal celý rad zbytočných pojednávaní a odročení bez akéhokoľvek zmyslu, nedodržiavanie najzákladnejších ustanovení Občianskeho súdneho poriadku. O týchto skutočnostiach je možné presvedčiť sa v spisovom materiáli.

Zo zápisníc o pojednávání možno vidieť, že sudkyňa nikdy neoboznamovala doterajší priebeh konania. Pojednávania boli iba formálne, aby sa nedalo povedať, že súd nekoná vôbec. Súd teda konal, ale bez akéhokoľvek zmyslu; do zápisníc sudkyňa zapisovala veci, ktoré na pojednávání neodznali a všetky námietky proti tomu boli zbytočné.

Už hneď na začiatku pojednávania sudkyňa listovala vo svojom kalendári hľadajúc termín za účelom odročenia aktuálneho pojednávania. Takto nový termín dokonca v kalendári vyznačila, sotva pojednávanie začalo, čo môj právny zástupca videl na vlastné oči, pretože v malej pojednávacej miestnosti sedel od pojednávajúcej sudkyne vo vzdialenosti necelého metra. Pritom dôvody odročenia pojednávanií často neboli nielen známe, ale ani uvedené.

Môj právny zástupca sudkyňu na tieto okolnosti upozorňoval, pričom zdôrazňoval, že pojednávania nie sú pripravené, že sú uvedené iba formálne ak aj, že je nehospodárne vypočúvať svedkov, ktorí boli vypočutí už v rozvodovom konaní... Námietky zo strany môjho právneho zástupcu v konaní nepomáhali. Moju matku... najskôr nariadila vypočuť a tá sa dostavila po ťažkej onkologickej operácii prsníka v horúčke, ale sudkyňa ju odmietla vypočuť, lebo jej vraj už začína termín v ďalšej veci...

Zdôrazňujem, že porušovanie základných ľudských a ústavných práv trvá naďalej, nakoľko predmetná vec stále nebola ukončená...

Ďalej sa sudkyňa dopustila zaujatosti celkom čerstvo tým, že pojednávania vo veci stanovila na 9. septembra 2014. V tom čase sa spis nachádzal na Krajskom súde v Trnave z dôvodov predchádzajúcej zaujatosti. Tieto námietky boli vznesené 2. augusta 2014. Krajský súd v Trnave sa formálne pridržiaval lehoty odkedy bolo možné dozvedieť sa o zaujatosti.

Ďalej, pre ilustráciu zaujatosti sudkyne... uvádzam dôvody menovanej sudkyne adresované Krajskému súdu, pre ktoré vraj nie je zaujatá. Ide o prípis zo 4. júna 2014, v ktorom tak hrubo konajúca sudkyňa klame. Odvoláva sa na rozvodový spis manželov [REDACTED] s tým, že si ho „vraj preštudovala“, čo sa však ani nemohlo stať, nakoľko predmetný spis sa nepretržite, takmer šesť mesiacov nachádza v rámci odvolacieho konania na Krajskom súde, č. sp. zn. 23 Cop/34/2014.».

Sťažovateľka uvádza aj ďalšie skutočnosti, ktoré podľa nej svedčia o zaujatosti zákonnej sudkyne okresného súdu voči nej v označenom konaní. Vo vzťahu k právomoci ústavného súdu sťažovateľka uvádza:

„Nakoľko v mojej veci vzťahujúcej sa k sťažnosti na Okresný súd Trnava tak proti porušeniu práva na prerokovanie veci súdom v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C/468/2013 bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a proti porušeniu práva na prerokovanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (a) ako i proti porušeniu práva na nestranného, nezávislého a nezaujatého sudcu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v konaní vedenom na Okresnom súde Trnava pod sp. zn. 16 C/468/2013 nie je možné vyčerpať za účelom mojich základných práv a slobôd iné právne ani opravné prostriedky a nie je ani daná právomoc všeobecného súdu vrátane súdu konajúceho v správnom súdnictve alebo právomoc iného orgánu verejnej moci... podávam na Ústavný súd Slovenskej republiky túto sťažnosť podľa § 127 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky.“

Na základe uvedených skutočností sťažovateľka navrhuje, aby ústavný súd prijal jej sťažnosť na ďalšie konanie a vydal tento nález:

„1. Základné právo sťažovateľky na prerokovanie veci súdom bez zbytočných prieťahov vyplývajúce z čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky ako i právo na prerokovanie veci v primeranej lehote vyplývajúce z čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd porušené bolo. Základné právo sťažovateľky na nestranného, nezávislého a nezaujatého sudcu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v konaní vedenom na Okresnom súde Trnava pod sp. zn. 16 C/468/2013 porušené bolo.

2. Okresný súd Trnava je povinný do jedného mesiaca od právoplatnosti tohto nálezu Ústavného súdu Slovenskej republiky zaplatiť sťažovateľke finančné zadosťučinenie vo výške € 5 000,- (slovom: päťtisíc eur) na účet právneho zástupcu sťažovateľky vedený...

3. Okresný súd Trnava je povinný uhradiť sťažovateľke trovy konania v do 15 dní od doručenia tohto nálezu na účet jej právneho zástupcu...“

II.

Ústavný súd podľa čl. 127 ods. 1 ústavy rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú náležitosti predpísané zákonom, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene, môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

1. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy

Sťažovateľka v sťažnosti namieta porušenie svojho základného práva na súdnu ochranu nestranným a nezávislým súdom (sudcom) podľa čl. 46 ods. 1 ústavy, pričom vo svojej sťažnosti uvádza, že v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 468/2013 vzniesla námietku zaujatosti sudkyne 29. mája 2014, ako aj 2. augusta 2014.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Podstata základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého domáhať sa ochrany svojich práv na súde. Tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola právu, ktorého porušenie sa namieta, poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré tento článok ústavy o základnom práve na súdnu ochranu vykonávajú (čl. 46 ods. 4 ústavy v spojení s čl. 51 ods. 1 ústavy).

Reálne uplatnenie základného práva na súdnu ochranu predpokladá, že účastníkovi súdneho konania sa táto ochrana poskytne v zákonom predpokladanej kvalite, pričom výklad a používanie príslušných zákonných ustanovení musí v celom rozsahu rešpektovať základné právo účastníkov na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy (I. ÚS 206/2010).

Výklad a aplikácia zákonných predpisov zo strany všeobecných súdov musí byť preto v súlade s účelom základného práva na súdnu ochranu, ktorým je poskytnutie materiálnej ochrany zákonnosti tak, aby bola zabezpečená spravodlivá ochrana práv a oprávnených záujmov účastníkov konania. Aplikáciou a výkladom týchto ustanovení nemožno obmedziť toto základné právo v rozpore s jeho podstatou a zmyslom (napr. IV. ÚS 77/02, IV. ÚS 214/04, II. ÚS 249/2011, IV. ÚS 295/2012).

Z citovaného čl. 127 ods. 1 ústavy vyplýva, že ústava rozdeľuje ústavnú ochranu základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z príslušnej medzinárodnej zmluvy medzi všeobecné súdy a ústavný súd, pričom systém tejto ochrany je založený na princípe subsidiarity, ktorý určuje aj rozsah právomoci ústavného súdu pri poskytovaní ochrany týmto právam a slobodám vo vzťahu k právomoci všeobecných súdov, a to tak, že všeobecné súdy sú primárne zodpovedné za výklad a aplikáciu zákonov, ako aj za dodržiavanie základných práv a slobôd (porov. I. ÚS 12/05, II. ÚS 155/05, III. ÚS 328/05, IV. ÚS 16/09, IV. ÚS 552/2013).

V prípise Krajského súdu v Trnave (ďalej len „krajský súd“) sp. zn. 25 NcC 31/2014 z 26. augusta 2014, ktorým vrátil spis sp. zn. 16 C 468/2013 okresnému súdu predložený mu na rozhodnutie o námietke zaujatosti ako nedôvodne predložený, sa uvádza:

„Z podania právneho zástupcu navrhovateľky zo dňa 2. 8. 2014, súdu prvého stupňa doručeného dňa 5. 8. 2014, ktoré podanie bolo konajúcim súdom predložené odvolaciemu súdu ako námietka zaujatosti uplatnená účastníkom konania voči sudkyňi zo dňa 29. 5. 2014 a 2. 8. 2014, vyplýva doplnenie námietky zaujatosti účastníka zo dňa 29. 5. 2014 o podstatnú náležitosť a to kedy sa účastník podávajúci námietku zaujatosti o dôvode vylúčenia dozvedel a zároveň podanie novej námietky zaujatosti

Ako už bolo konštatované odvolacím súdom, na námietku zaujatosti zo dňa 29. 5. 2014, ktorá v rozpore s ust. § 15a ods. 3 O. s. p. neobsahovala podstatnú náležitosť – kedy sa účastník podávajúci námietku zaujatosti o dôvode vylúčenia dozvedel, sa neprihliada. Citované zákonné ustanovenie ako lex specialis k ust. § 43 O. s. p., vychádzajúc z jeho znenia, nevyžaduje vyzvanie účastníka na jeho doplnenie o zákonom požadovanú (teda chýbajúcu) náležitosť ani zároveň jeho poučenie, ako treba doplnenie urobiť. Na takéto podanie sa podľa výslovného znenia cit. zákonného ust. neprihliada, teda hľadí sa naň ako keby nebolo urobené – podané tým ani nie je priestor a neprichádza do úvahy vyzývať na odstránenie jeho väd.

Z uvádzaného potom vyplýva, že podanie účastníka zo dňa 2. 8. 2014 je potrebné považovať za novú námietku zaujatosti, ktorá v časti namietaných skutočností s odkazom na podanie zo dňa 29. 5. 2014 po doplnení podstatnej náležitosti, ktorou je uvedenie, kedy sa účastník podávajúci námietku zaujatosti o dôvode vylúčenia dozvedel, je podaná s odkazom na ust. § 15a ods. ods. 2 oneskorene (účastník sa podľa svojho vyjadrenia o niektorých dôvodoch vylúčenia sudkyne mal dozvedieť dňa 28. 5. 2014 a o ďalších ako vyplýva zo spisu na jednotlivých pojednávaniach, ktoré posledné bolo uskutočnené dňa 10. 4. 2014, pričom námietka bola podaná na poštovú prepravu až 3. 8. 2014, to znamená, že bola podaná po lehote 15 dní od kedy sa mohol dozvedieť o jej dôvodoch), preto sa podľa ust. § 16 ods. 2 OSP o nej nerozhoduje, nadriadenému súdu sa nepredkladá, súd o tom ale musí upovedomiť účastníka konania, ktorý námietku podal.

Napokon aj nové dôvody, pre ktoré má byť sudkyňa vylúčená, uvedené v podaní zo dňa 2. 8. 2014, účastníkom označené ako vznesenie nových námietok, spočívajúcich v tvrdenom zlom úmysle alebo nevedomosti sudkyne nevyzvať účastníka podávajúceho námietku zaujatosti na odstránenie jej nedostatku a nariadenie jej pojednávania vo veci na 9. 9. 2014, sú výlučne námietkami proti jej postupu v danom konaní. Preto nie sú v zmysle § 14 ods. 3 O. s. p. spôsobilým dôvodom na vylúčenie sudkyne z veci. Spoukazom na ust. § 15a ods. 5 O. s. p. sa potom ani na takú námietku zaujatosti neprihliada a vec sa nadriadenému súdu ani nepredkladá.“

Ústavný súd okrem uvedeného zistil, že okresný súd v označenej veci nariadil pojednávanie na 21. máj 2015. Toto pojednávanie sa neuskutočnilo z dôvodu ospravedlnenia sa navrhovateľky i znalkyne, na základe čoho okresný súd nariadil nový termín pojednávania na 16. jún 2015.

Keďže ochranu označenému ústavnému právu sťažovateľky je oprávnený poskytnúť vzhľadom na povahu námietky sťažovateľky odvolací súd, kam bola vec postúpená (rozhodovanie o námietke zaujatosti sudkyne okresného súdu), námietka sťažovateľky prednesená pred ústavným súdom v jej sťažnosti sa javí byť ako neprípustná, resp. predčasne podaná. Toto konštatovanie platí o to viac, že doterajšie námietky sťažovateľky v označenej veci (námietka z 29. mája 2014, resp. z 2. augusta 2014) nemohli byť kvalifikované príslušným odvolacím súdom ako námietky zaujatosti, pretože nespĺňali náležitosti uvedeného procesného úkonu z hľadiska jeho obsahu, resp. lehoty, v ktorej bol uskutočnený. Z uvedeného konštatovania zároveň vyplýva, že sťažovateľka zatiaľ stále nevyčerpala iné právne a opravné prostriedky na ochranu svojich práv v konaní pred všeobecnými súdmi, keďže nevzniesla kvalifikovanú námietku zaujatosti sudkyne, o ktorej by bol právoplatne rozhodol príslušný odvolací súd.

Ústavný súd preto sťažnosť sťažovateľky v časti namietaného porušenia jej základného práva podľa čl. 46 ods. 1 ústavy postupom okresného súdu (resp. v danej

súvislosti i krajského súdu) odmietol podľa § 25 ods. 2 v spojení s § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde ako neprípustnú.

2. K namietanému porušeniu základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru

Zo sťažnosti sťažovateľky ďalej vyplýva, že sťažovateľka namieta aj porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie veci v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 16 C 468/2013.

Podľa čl. 48 ods. 2 ústavy každý má právo na to, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prieťahov.

Podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru každý má právo na to, aby jeho záležitosť bola spravodlivo verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom.

Ústavný súd si pri výklade „práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov“ osvojil judikatúru Európskeho súdu pre ľudské práva k čl. 6 ods. 1 dohovoru, pokiaľ ide o „právo na prejednanie veci v primeranej lehote“, preto v obsahu týchto práv nemožno vidieť zásadnú odlišnosť (napr. II. ÚS 55/98).

Podľa § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde sťažnosť podľa čl. 127 ods. 1 ústavy nie je prípustná, ak sťažovateľ nevyčerpal opravné prostriedky alebo iné právne prostriedky, ktoré mu zákon na ochranu jeho základných práv a slobôd účinne poskytuje a na ktorých použitie je sťažovateľ oprávnený podľa osobitných predpisov.

Ústavný súd už viackrát rozhodol (m. m. I. ÚS 34/98, I. ÚS 16/99, I. ÚS 21/99), že účelom práva účastníka konania pred všeobecným súdom podať sťažnosť na prieťahy v konaní je poskytnutie príležitosti tomuto súdu, aby sám odstránil protiprávny stav zapríčinený porušením základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prieťahov. Ústavný súd preto o sťažnosti, ktorou je namietané porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, koná iba za predpokladu, ak sťažovateľ preukáže, že využil označené právne prostriedky podľa zákona č. 757/2004 Z. z. o súdoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon č. 757/2004 Z. z.“) alebo inak preukáže, že túto podmienku nespĺnil z dôvodov hodných osobitného zreteľa (§ 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde).

Zo sťažnosti sťažovateľky doručenej ústavnému súdu vyplýva, že je kvalifikovane právne zastúpená, avšak sťažnosť na prieťahy v konaní podľa zákona č. 757/2004 Z. z. nepodala (podľa informácie poskytnutej okresným súdom sťažnosť na prieťahy v označenom konaní podaná nebola) a ani netvrdí, že ju nepodala z dôvodov hodných osobitného zreteľa, pričom existenciu takýchto dôvodov nemožno vyvodíť ani z obsahu jej sťažnosti (§ 53 ods. 2 zákona o ústavnom súde). Ústavný súd, opierajúc sa o svoju stabilnú judikatúru (napr. IV. ÚS 44/03, II. ÚS 7/04, II. ÚS 107/04), dospel k záveru, že vzhľadom na okolnosti prípadu niet dôvodu predpokladať, že by využitie sťažnosti podľa § 62 a nasl. zákona č. 757/2004 Z. z. neumožnilo účinnú ochranu základného práva sťažovateľky priznaného jej podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, a preto podľa § 25 ods. 2 v spojení s § 53 ods. 1 zákona o ústavnom súde bolo potrebné jej sťažnosť v tejto časti odmietnuť pre nedostatok právomoci.

Vzhľadom na uvedené skutočnosti ústavný súd podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde rozhodol tak, ako to je uvedené vo výrokovej časti tohto rozhodnutia.

Keďže ústavný súd odmietol sťažnosť ako celok už pri jej predbežnom prerokovaní, ďalšími návrhmi sťažovateľky uvedenými v sťažnosti sa nezaoberal.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 11. júna 2015